

Commemoració
del tres-cents aniversari
de la signatura del
Conveni de L'Hospitalet

Ospitalet
1713
2013

EXPOSICIÓ

El Conveni de L'Hospitalet:

història i societat a principis del segle XVIII

Del 26 de setembre de 2013 al 12 de gener de 2014

Museu de L'Hospitalet, l'Harmonia. Espai d'art

Museu de L'Hospitalet
l'Harmonia. Espai d'art

Ajuntament de L'Hospitalet

E 8128-3

combeniente a la comodidad y
subsistencia, y no han sido con-
venido do S. Marquis, y Señore
el S. Marquis. Conde de Sax-
hemburg, als que deside el
S. Duque de Soplei mismo, para
de lara do S. Marquis. no tener
otro fin en esto, que la mayor
seguridad de sus Propas =
Fecha en Hospitalet a veinte y dos
de Junio de Mill setecien-
tos y treze D =

W. Swanson
El Conde de Linz
Mescombe

Núria Marín i Martínez
Alcaldessa de la ciutat

Aquest any commemorem el 300è aniversari de la signatura del Conveni de L'Hospitalet, l'únic tractat internacional que porta el nom de la ciutat. Un document que l'atzar va fer que se signés al nostre municipi i que va resultar decisiu per a l'evolució de la història europea recent, ja que definia les condicions de la fi de la Guerra de Successió.

Tot i la seva importància, el Conveni de L'Hospitalet de 1713 és un document —relativament— poc conegut, que es conserva a l'Arxiu General de Simancas. Amb motiu de la commemoració d'aquest tricentenari, hem volgut retornar aquest manuscrit a la ciutat on es va signar i exhibir-lo al Museu de L'Hospitalet, en el marc de l'exposició "El Conveni de L'Hospitalet: història i societat a inicis del segle XVIII".

Paral·lelament, s'han programat un cicle de conferències d'alt nivell acadèmic, visites guiades per a tots els públics i un programa d'activitats pedagògiques adaptades als diversos nivells educatius per donar a conèixer el significat del conflicte i la realitat de L'Hospitalet del principi del segle XVIII.

Volem tenir al nostre abast aquells elements històrics que ens ajudin a analitzar i conèixer la nostra història sense caure en imposicions i confrontacions. La nostra celebració apel·la al seny per davant de la rauxa, al diàleg per damunt de l'apassionament.

Us convido a conèixer millor aquest capítol de la nostra història, que és també un capítol de la història europea recent.

Reproducció de la pàgina 7
1713, junio 22 L'Hospitalet de Llobregat

Acuerdo y convención que estipulaba la evacuación de las tropas aliadas de Cataluña, Mallorca e Ibiza, poniendo fin a la Guerra de Sucesión.

4 hojas, papel, 300 x 210 mm.

Código de referencia: EST, LEG, 8.128.3

España. Ministerio de Educación, Cultura y Deporte. Archivo General de Simancas.

La guerra de Successió

Un conflicte d'abast internacional

Carles Serret i Bernús

Àustries i Borbons, una lluita dinàstica

L'herència de Carles II

El primer dia del mes de novembre de l'any 1700 moria, sense descendència, el rei **Carles II** (1661-1700), darrer dels monarques hispànics de la casa d'Àustria. Aquest fet, sense cap mena de dubte esperat, va provocar que totes les potències europees es posessin en guàrdia davant la possibilitat de sumar a França, o a Àustria, els territoris hispànics (peninsulars i colònies americanes), en tant que podia significar l'adveniment d'una potència suprema hegemònica i àrbitre d'un nou ordre mundial.

El tron hispànic era una llaminadura per a les dues candidatures possibles: per una banda, l'Arxiduc **Carles** (1685-1740), fill de l'emperador **Leopold d'Àustria** i, per l'altra, **Felip d'Anjou** (1683-1746), de la casa dels Borbons i net de **Lluís XIV** de França (1638-1715), "el rei sol". El testament de **Carles II**, document que genera vives polèmiques sobre la seva validesa, deixava les regnes de l'Imperi en mans del candidat francès qui, ben aviat es feu càrrec de la Corona i es va afanyar a fer-se reconèixer pels òrgans de govern dels territoris que composaven l'antiga Confederació Catalano – Aragonesa. Felip va convocar Corts a Catalunya, va jurar les Constitucions i va ser proclamat Comte de Barcelona (l'octubre de 1701).

L'Aliança de la Haia

En paral·lel, es formava la Gran Aliança de la Haia que havia d'aplegar les potències partidàries del manteniment dels Àustries a Castella i l'Aragó. Anglaterra, Portugal, Àustria, Holanda, Prússia, Hannover i Savoia, tement que França i Espanya (regnes contigus) acabessin a mans d'un mateix sobirà, van declarar la guerra als Borbons, tot proclamant els drets de l'Arxiduc **Carles**. El conflicte armat arribaria a territori peninsular el maig de 1704.

Catalunya entra en joc

Constitucionalisme o model centralista francès

A nivell català ben aviat sorgiren desavinences amb la nova dinastia. No tant com a conseqüència directa de la gestió del nou monarca, sinó que tenien arrels en la pròpia definició ideològica del model d'Estat, que **Felip V** decantava vers el model centralista francès. Cal recordar les batusses de

Catalunya amb l'estat veí, constants al llarg de tot el segle XVII, i que s'havien saldat amb la pèrdua dels territoris nord-pirinencs on hi havia bona part de les arrels catalanes.

La primavera de 1705, diversos prohoms de la comarca d'Osona, redactaren el Pacte dels Vigatans on s'acordava de col·laborar amb la Gran Aliança en la seva lluita contra **Felip V**, tot reconeixent al candidat austríac a canvi de rebre suport militar i el compromís de respecte per les lleis i Constitucions de Catalunya. A les portes de l'estiu (20 de juny), els comissionats **Domènec Perera** i **Antoni de Peguera** es reunien a Gènova amb **Mitford Crowe**, delegat per la reina **Anna d'Anglaterra**, per tal de fer efectiva aquella col·laboració: s'aixecaria el país, es formaria un exèrcit de 6.000 homes (que havia de ser mantingut pels aliats) i els aliats facilitarien tot tipus d'armament. A canvi s'ajudaria al desembarcament, a la costa catalana, de tropes d'infanteria i cavalleria aliada.

Barcelona, el setge aliat

A l'estiu, l'Armada britànica ocupava Gibraltar, bombardejava Alacant i garantia l'èxit de l'aixecament "maulet" valencià. El 22 d'agost, la flota de l'Arxiduc, conformada per 180 vaixells, arribava a les envistes de Barcelona. Les autoritats barcelonines dubtaren de quina postura adoptar, sabedors de les simpaties populars pel la revolta "vigatana". Els aliats conquerien la fortalesa de Montjuïc en una agosarada acció que, a més, els obria les portes de la capital catalana. La capitulació s'esdevingué el 9 d'octubre i, tretze dies més tard, Barcelona rebia a l'Arxiduc **Carles** qui, el 7 de novembre, jurava les Constitucions i era reconegut com a **Carles III**.

Retrat de la reina Anna d'Anglaterra
Willem Wissing
Col·lecció privada

Gravat amb el retrat de Mitford Crowe
Gravat de John Smith, a partir de
l'obra de Thomas Murray
National Portrait Gallery

Barcelona presa pels aliats l'any 1705
William Rayner
Institut Cartogràfic de Catalunya

Bust de Carles II
Paul Strudel
Kunsthistorisches Museum (Viena)

Retrat de Carles III
Atribuit a Andrea Vaccaro
Museu Palau Mercader
Fotografia de Gabriel Cazado

Retrat de Felip d'Anjou, jove
Hyacinthe Rigaud i Ros
Palau de Versalles

Barcelona, el primer setge borbònic

Felip d'Anjou, coneixedor de la importància d'aquella pèrdua, no es va donar per vençut i va aprofitar l'hivern per preparar una contraofensiva. Va ordenar la concentració del seu exèrcit, deixà sense controlar ciutats importants, i posar setge a Barcelona l'abril de 1706. Tot i conquerir Montjuïc (dia 26), l'arribada d'un impressionant estol naval aliât i les notícies de la pèrdua de ciutats de l'interior peninsular, provocaren la desbandada generalitzada de l'exèrcit borbònic que, temerós que quedar encerclat en territori català, hagué de cercar refugi a la veïna França. Catalunya restava en mans dels aliats.

Un conflicte estrany

Tot i així, la guerra esdevingué, a nivell peninsular, un conflicte estrany. L'eufòria de 1706 donaria pas a la decepció, conseqüència dels diversos desastres militars soferts per les tropes aliades: el 25 d'abril de 1707 la batalla d'Almansa (Albacete) va comportar la caiguda del País Valencià i la pèrdua dels antics furs i privilegis (20 de juny). El mateix succeïa en relació a l'Aragó i dues de les principals places i portes de Catalunya, queien en mans borbòniques: Lleida (novembre de 1707) i Tortosa (juliol de 1708).

L'any 1709 però, hi tornava a haver un tomb i la situació va millorar -de forma notable- per a les forces aliades i per als interessos de **Carles III**. L'any 1710 fou el de la inflexió. El 27 de juliol, **Felip V**, al capdavant de les seves tropes, fou derrotat a Almenara en una brillant acció que determinà la reconquesta de Lleida i la retirada borbònica fins a Saragossa on tornaren a rebre una nova derrota (20 d'agost). **Carles III** va arribar a les portes de Madrid i, sense cap oposició, pogué entrar a la capital peninsular on fou rebut d'una forma bastant freda. Aquesta operació —de caràcter propagandístic— tingué prioritat absoluta en comptes de dedicar-se a exterminar els darrers cossos de l'exèrcit borbònic a partir dels quals, **Felip V**, auxiliat per França, en va poder fer la reconstrucció, en un temps rècord.

L'allunyament del Principat i, per tant, dels punts d'abastament, féu témer que l'exèrcit de **Carles III**

pogués quedar assetjat al centre peninsular. El desembre va emprendre una ràpida retirada cap a Catalunya, camí de la qual va rebé dos càstigs severs, a la batalla de Brihuega (dia 9) i a la de Villaviciosa (dia 10), que significaren una gran desfeta de les forces dirigides pel general anglès **Stanhope** i pel general alemany **Starhemberg**. A les acaballes de 1710, els borbònics arribaven novament a les portes de Barcelona. En la pràctica només restaven sota l'obediència de l'arxiduc les àrees immediates a les places fortes de Barcelona, Cardona i Tarragona.

Viena, una mort inesperada

En moments crítics es produí un nou fet que perjudicà, de forma decisiva, la situació catalana. El 17 d'abril de 1711 morí l'emperador **Josep I**, per aquest fet, l'arxiduc **Carles** no solament recollia l'herència austríaca, sinó que, a més, havia d'assumir l'imperi alemany. Com que l'arxiduc no tenia intencions de renunciar a la corona d'Espanya, les grans potències marítimes temeren una excessiva acumulació de poder i es qüestionaren la política d'aliances mantinguda fins llavors. De fet, quelcom de similar, una dotzena d'anys abans, havia estat la causa determinant a l'hora de prendre partit. Les noves obligacions comportaren que l'arxiduc se n'anés cap a Viena (el 27 de setembre). Davant la preocupació catalana, **Carles III** optà per deixar a Barcelona la seva muller, l'emperadriu **Elisabet Cristina**, i al general **Starhemberg**, cap de les forces aliades, tot promentent que no abandonaria mai els catalans.

La pau d'Utrecht

La nova situació internacional endegava converses diplomàtiques per tal de tornar a equilibrar la situació europea. Les negociacions foren llargues i dificultoses. S'allargaren del novembre de 1711 a la primavera de 1713 quan, a Utrecht (Holanda), un tractat de pau —entre una infinitat d'articles relacionats amb la política internacional— convenia l'evacuació de Catalunya per part de les tropes aliades. Els representants del Principat intentaren tota mena de gestions i de pressions per garantir la presència aliada mentre no es produís, com a mínim, un reconeixement que garantís el manteniment dels antics furs i les antigues llibertats i l'acabament del conflicte en una situació de "taules", en terminologia del joc d'escacs.

Retrat de William Stanhope
Atribuit a Godfrey Kneller
Col·lecció privada

Retrat del general Guido Bald von
Starhemberg
Godfrey Kneller
Col·lecció privada

Retrat de la reina Elisabet Cristina de
Brunswick
Atribuit a Andrea Vaccaro
Museu Palau Mercader
Fotografia de Gabriel Cazado

Portada del Tractat d'Utrecht
Publicació de l'any 1714

L'evacuació de l'exèrcit aliat

En aquest estat de coses, i en compliment del Tractat a Utrecht, el 22 de juny de 1713, d'amagat de les autoritats polítiques catalanes, fou signat entre l'aliat comte de Königsegg i el borbònic comte de Grimaldi, el Conveni de l'Hospitalet de Llobregat, on s'establien, de forma detallada, els termes de l'evacuació aliada del Principat. S'hi pactava l'acabament de la lluita entre les forces imperials i les francoespanyoles i el lliurament a aquests darrers de totes les ciutats i places fortificades, ocupades fins aleshores per les tropes de l'arxiduc. Així ho feren els austríacs, fins al punt de lliurar als borbònics la ciutat de Tarragona i possiblement ho haurien fet amb Barcelona si no s'haguessin adonat que els dirigents polítics de la ciutat s'apressaven a situar-se en condicions de resistir.

Catalunya opta per la resistència

Una setmana després de la signatura, pel 30 de juny, es féu convocatòria de Braços Generals al saló de Sant Jordi del Palau de la Diputació del General. És a dir, la reunió dels representants dels estaments eclesiàstic, militar o de la noblesa i del popular o de les viles reials. Nombroses reunions, per braços i generals, debateren el tema i sospesaren les conseqüències de prendre una decisió favorable a la rendició o a la resistència. Fou el Braç popular, en una memorable sessió celebrada el dia 5 de juliol, qui adoptà per unanimitat la proposta que s'havia d'adreçar als altres dos braços: que Catalunya es disposés a lluitar en defensa de la conservació de les seves constitucions, privilegis, usos, costums, i altres drets. La decidida resolució del Braç popular féu que el Braç militar es replantegés la seva actitud i que, finalment, s'adherís a la proposta de resistència. Finalment, el 9 de juliol de 1713, els Braços Generals reunits en sessió plenària i enmig d'un gran entusiasme, acceptaren la proposta de resistir.

El setge de Barcelona

El segon setge borbònic

El duc de Pòpuli davant de Barcelona

Mentre les autoritats catalanes feien els treballs d'organització, tropes borbòniques comandades pel duc de Pòpuli ocupaven el pla de Barcelona. S'iniciava un nou setge. Els primers mesos foren molt tranquils i es creia que la ciutat, aïllada, es rendiria als primers símptomes de fatiga, propiciada per maniobres de distracció, tant marítimes com terrestres, que obligaven a mantenir l'atenció dels combatents. El febrer de 1714 l'armada espanyola establia el bloqueig naval de la ciutat, fet que esdevenia vital amb relació al tema de l'abastament, i va caldre racionar queviures, municions, etc.

La primavera de 1714, la direcció de la defensa va passar a mans dels òrgans de govern municipals. Aquests, mantenidors de la Coronela (milícia gremial), suportaven el pes principal de les operacions i els efectes d'un canoneig intensiu, ben planificat i nocturn, per minvar la moral dels resistents. El vespre de la Diada de Sant Jordi es conegué la signatura del Tractat de Rastatt (Alemanya), que posava el punt i final a la lluita internacional. Es ratificava l'abandó, malgrat les bones paraules de **Carles**, de Viena estant.

L'arribada del mariscal Berwick

Entrats a l'estiu es produiria el relleu del comandament de les operacions de setge. El **duc de Pòpuli**, que havia estat incapaç de resoldre el tema en un any, fou substituït pel **duc de Berwick** (el 6 de juliol), que arribava acompanyat d'importants reforços francesos. Ben aviat es notaren els canvis tàctics i s'inicià un "setge en les formes", operacions d'enginyeria dissenyades per afeblir les defenses amb el mínim cost. Entre diversos tempteigs, més o menys reeixits, el setge s'estrenyia, i les possibilitats d'auxili exterior dels assetjats s'esvaïen. El 3 de setembre, **Berwick** convidava a parlament amb la intenció de formalitzar la rendició de la plaça i a estalviar pèrdues humanes i materials. La ciutat ho rebutjà.

L'Onze de Setembre

A les 4.30 hores de la matinada començà l'assalt. Malgrat la resistència heroica i nombrosos episodis de conquesta i reconquesta de posicions, la sort de la ciutat estava decidida. A primera hora de la tarda, un corneta tocava a parlament. Berwick ofería l'estalvi del saqueig de la ciutat a canvi de la rendició. No hi estava obligat a més; no ho necessitava. Consultats els principals caps polítics i militars catalans es coincidí en la inutilitat del manteniment de la lluita i s'acceptaren les condicions de capitulació.

Cardona, la darrera fortalesa catalana, capitulava el 18 de setembre.

Retrat del duc de Berwick
Pierre Mignard
Col·lecció privada

Gravat de la presa de Barcelona l'11 de setembre de 1714
Jacques Rigaud, Nathaniel Parr i John Bowles
Institut Cartogràfic de Catalunya

Postguerra i repressió

Un nou règim

Els pobles i viles propers a Barcelona havien estat ocupats pels borbònics al llarg del segon semestre de 1713 i van ser utilitzats com a punt de suport, proveïment i descans d'una part important de les tropes participants en les operacions de setge de Barcelona. Acabada la guerra, i fins al 1725, reberen una pressió fiscal desmesurada, com a conseqüència de la política d'allotjament de tropes i de la implantació d'un nou impost, el "Cadastré".

La invasió aliada

L'any 1719, un canvi internacional d'aliances provocà una nova i curta guerra amb França, la qual, en millor posició d'arrencada que Espanya, intentà una invasió del Principat amb la intenció de segregar-lo de la Corona de Castella. S'aprofitaria el descontent català i, sota la promesa vaga de la recuperació d'antics drets, se cercà el suport dels resistents de la terra.

El Tractat de Viena

En virtut del Tractat de Viena, signat el 30 d'abril de 1725, s'alleujà la situació dels darrers represaliats del 1714. S'alliberaren els darrers militars presos i s'aixecaren confiscacions i sancions econòmiques, unes mesures que havien vulnerat els acords de capitulació de l'onze de setembre de 1714.

El Conveni de 1713 i L'Hospitalet

Clara Jáuregui

Què hi diu, el Conveni

Al Conveni s'hi negocia l'evacuació de les tropes austracistes de Catalunya, Mallorca i Eivissa, que passaran a mans borbòniques. També s'hi detalla l'intercanvi d'armament entre els dos bàndols i l'evacuació de les persones que volien marxar del territori.

Qui el signà?

Per la banda austríaca, el comte de Königsegg (delegat pel comte Starhemberg, virrei de Catalunya), i pel bàndol borbònic, el marquès de Ceva-Grimaldi (delegat pel duc de Pòpuli). També el signaren els anglesos Anthony Wescombe i Thomas Swanton, en representació de l'almirall Jennings, cap de la flota aliada.

Què ens diu, el document?

El mateix paper del Conveni ens dona pistes sobre qui el signà.

La marca d'aigua, impressió que no es pot veure a simple vista, indica un probable origen francès o genovès, és a dir, que presumptivament l'aportà el bàndol felipista.

On se signà, el Conveni?

No ho sabem del cert. Hi ha moltes teories a aquest respecte, algunes generades pel folklore popular i altres més acadèmiques. Alguns situen la firma del Conveni a la Casa Espanya o a algun edifici proper, tenint en compte que els generals podrien haver-se acollit a les cases dels habitants més benestants de la zona. També podria haver tingut lloc en un dels campaments militars amb base a L'Hospitalet, o a la guarnició destinada a l'hostal de Collblanc. Però el fet és que no ho podem saber amb seguretat, ja que no en queda cap mena de documentació.

Per què se signà a L'Hospitalet?

Sembla que el fet que se signés a L'Hospitalet és fruit de la casualitat, més que per cap altre motiu: part de l'exercit s'anava movent i això féu que la decisió de prendre L'Hospitalet com a base fos més espontània que premeditada.

La guerra a L'Hospitalet

On eren, els soldats?

L'exercit fou present al poble durant bona part del conflicte. Guarnicions de soldats s'instal·laren a la zona de Collblanc (a l'hostal, del qual treiren fusta i ferro, motiu pel qual quedà força perjudicat. Malauradament, el de la Bordeta també patí la mateixa sort) i a Can Navarro, a la zona de la Marina (i que, per aquest motiu, va ser enderrocada).

Quins mals patí, la població?

Les feines quotidianes dels pagesos es veieren afectades. Alguns eren atacats mentre recollien fusta i altres es queixaven que els havien saquejat la casa i havien perdut fins i tot les eines del camp.

Edificis importants per la comunitat, com la casa del Comú o l'Església, patiren també els efectes de la guerra. Moltes cerimònies, com els batejos, no poqueren fer a l'Església de Santa Eulàlia de Mèrida, sinó que s'hagueren de traslladar a la més petita, Santa Eulàlia de Provençana.

No solament hi hagueren danys estructurals que obligaren a fer reformes ("ramiendos") una vegada acabat el conflicte, sinó que també molta documentació desaparegué, cosa que ens impedeix saber més d'aquella època.

Plànol de Barcelona presa pels francesos l'any 1697
Juan Gianola
Institut Cartogràfic de Catalunya

El Cadastre

Quines fóren les conseqüències posteriors de la guerra?

Durant la guerra s'instal·là a Sant Boi un sotsdelegat, Josep Fornaguera, que es dedicava sobretot a l'administració de l'exèrcit. Però, un cop acabada, en Fornaguera adquirí noves funcions, i esdevingué corregidor. Alguenes de les seves feines eren reclamar farratge, llenya i altres materials per a l'exèrcit o la recaptació dels diners del Cadastre. Aquesta última, evidentment, el féu extremadament impopular.

Aquesta és una de les conseqüències més doloroses per a la població, i és que en un moment en què s'havia de reconstruir el poble, s'hi incorporà aquest nou impost. Al primer Cadastre, de 1718, es pot comprovar perfectament la reticència de la gent a pagar i es detecten nombrosos fraus, motius pels quals se'n demana una revisió el 1723.

També comprovem que la documentació oficial va canviant progressivament de llengua, del català al castellà. No passa el mateix amb la més familiar, com la dels testaments o inventaris, que encara estan redactats en català.

Els habitants de L'Hospitalet

Com vivien?

La població de L'Hospitalet era majoritàriament pagesa i les cases que hi havia estaven pensades per acollir tota mena d'activitats agrícoles. Tot i que la majoria eren pagesos humils, amb poques pertinences, hi havia algunes excepcions com el cirurgià del poble o el sastre, que tenien a casa tot un seguit d'instrumentals

propis de la seva feina.

Les cases tenien constaven de 4 a 6 cambres, però totes estaven poc moblades. La cuina era la cambra més ocupada, tant per estris de cuina (de ceràmica i àram) com per eines del camp, o fins i tot part de la collita. Baguls i caixes contenien tota la roba de la casa: llençols, estovalles, vànoves, camises i gipons, tot generalment de poca qualitat. Les úniques decoracions que podem trobar són estampetes de sants i Agnus Dei. Horts i corrals eren comuns, ja que eren els proveïdors directes de menjar.

Com ho sabem, tot això?

En morí feien inventari de totes les possessions, les quals, sortosament, han arribat fins als nostres dies. En aquests inventaris hi ha una descripció, cambra per cambra, de tots els objectes que tenia el difunt, cosa que ens facilita informació molt útil del seu nivell de vida. També hi podem trobar els estralls de la guerra, en aquests documents; per exemple, en l'inventari del pagès Joan Font Lladosa hi diu que: "dit inventari no ses pogut prendre dins los dies dona lo dret per causa que los demes mobles y robes de dit defunt per causa de la guerra i siti de Bcn".

Pagesos i menestrals

Quins oficis hi podem trobar?

A part de pagesos i masovers, a L'Hospitalet hi havia altres oficis que facilitaven la vida dels habitants del poble, els quals no s'havien de desplaçar a Barcelona per obtenir certs serveis, com el del mestre cirurgià.

També hi havia un sastre i un espadenyer. Als inventaris s'hi explica amb quin material treballaven i la qualitat dels productes que venien, que devien ser accessibles per a tothom.

Una altra feina molt lligada al camp era la del carreter, que tenia la casa plena de ferramentes i d'eines per treballar la fusta.

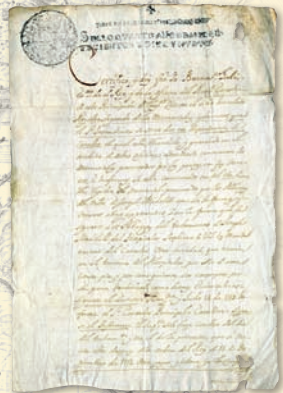
El flequer, que vivia a l'hostal de la Bordeta, devia ser un dels treballadors més essencials per al poble, ja que l'alimentava amb el pa que elaborava. A l'hostal, a més, també s'hi podia trobar carn, ous i altres productes bàsics.

També hi havia alguna vídua que tenia materials per brodar, o potser treballava com a costurera per mantenir-se, tot i que amb certa dificultat.

Geografia del lloc

Com es dividia, el poble?

A l'arxiu parroquial es conserva un petit document en què es constata la divisió amb finalitats fiscals que es feia al poble. De manera similar als barris moderns, L'Hospitalet es dividia en

Ofici de l'Oficina del Cadastre que certifica que els hereus de Josep Modolell de la Torre demanava l'exempció de pagament del cadastre d'una terra afectada per una causa pia Any 1719
Arxiu Parroquial de Santa Eulàlia de Mèrida

Plànol dels cursos del riu Llobregat per aclarir el cobrament de delmes entre parròquies
Sense data
Arxiu Parroquial de Santa Eulàlia de Mèrida

taulats que moltes vegades utilitzaven de frontera la multitud de rieres que l'encreuaven. Molts topònims els podem trobar encara avui dia a la nostra ciutat, com la Riera Blanca, la Riera de la Creu o la de la Fabregada.

Conreus principals

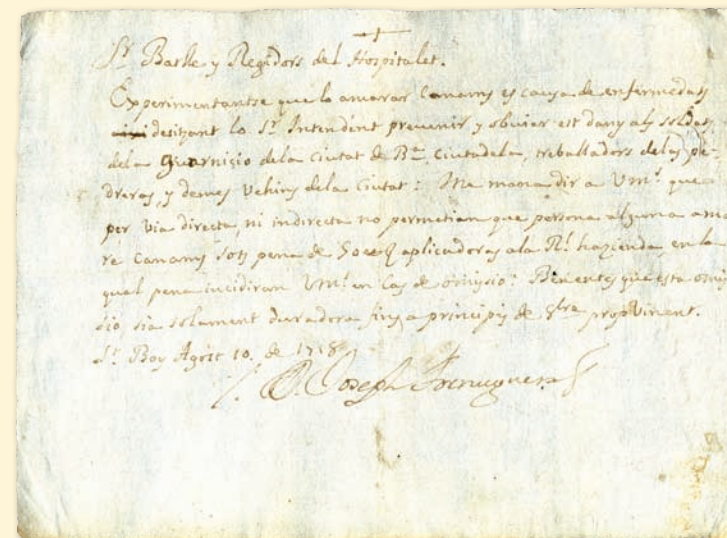
Durant segles, els conreus principals a L'Hospitalet han estat la vinya, a la zona del Samontà, i els cereals, a la zona de la Marina. Moltes vinyes pertanyien a grans propietaris de Barcelona, com l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau. A part d'aquests cultius, també hi havia molts horts, dels quals depenia directament la gent del poble per sobreviure-hi.

Problemes amb el riu

A banda de la guerra, un dels grans problemes del poble fou, durant molt de temps, les crescudes destructives del riu. El rector féu molts informes que detallaven totes les masies de la zona de la Marina que eren sistemàticament destrossades per les plujes i inundacions. Aquesta circumstància fou aprofitada durant el setge de Barcelona per atacar la guarnició que s'allotjava en una de les masies: Can Navarro.

La població era molt conscient d'aquest problema i buscà solucions: uns vint anys després de la guerra tots els habitants van posar diners per fer una obra d'enginyeria que havia de tornar el riu al seu curs i evitar aquests estralls.

El problema del cànem

Carta de l'intendent Josep Fornaguera que dona ordres al batlle i als regidors de L'Hospitalet
Any 1718
Arxiu Parroquial de Santa Eulàlia de Mèrida

A la zona del delta, a principis del segle XVIII ja es produeix gran quantitat de cànem, que, tot i ser un motor econòmic important, provocava també moltes malalties. El mateix intendent Fornaguera es preocupà d'aquest tema, conscient que podia afectar els seus soldats, i prohibí conrear cànem sota pena de multa. D'altres, com Josep Aparici, en canvi, consideraren que les malalties no eren prou importants per anul·lar un negoci tan bo i cregueren que se n'havia d'incentivar el cultiu.

Família Molinés

Noves relíquies per a la Església

El 1718, Josep Molinés i Flaquer, regidor de Barcelona per nomenament de Felip V, féu donació d'unes noves relíquies a la parròquia de Santa Eulàlia de Mèrida, que havia patit els efectes de la guerra com tots els edificis importants del poble; per tant la donació era una ocasió de festa per a tothom i una millora del temple. Les relíquies eren de Santa Perpètua, Santa Cristina, Sant Viçens, Santa Reparada i Santa Deodata, i el mateix Josep Molinés ens les descriu amb un gran luxe de detalls al seu dietari.

Com s'aconseguien, les relíquies?

Però, la història de les relíquies es remunta a uns anys abans de la guerra, i té com a principal protagonista l'oncle del regidor, també anomenat Josep Molinés. Degà del tribunal de la Rota al Vaticà, l'excomunicaren durant la seva estada a Roma a causa de la seva postura marcadament felipista (anteposant-la al papa) que arribà fins al punt d'amenaçar a clergues austracistes. Després

de la guerra, recuperà la seva posició i es dedicà a represaliar a aquells que se li havien oposat. En el moment de la donació de les relíquies, havia arribat a ser inquisidor general d'Espanya.

Els hostals

On eren, els hostals?

A principis del XVIII hi ha dos hostals a L'Hospitalet: el de la Creueta de Collblanc i el de la Bordeta. Avui dia han desaparegut, i per aquest motiu costa saber on se situaven exactament. Només ens podem guiar per la toponímia.

Els hostals depenien directament del Comú, que en cedia l'ús a un particular que els gestionava i en treia una part del profit. L'altra part anava directament al Comú, que marcava el preu dels licors o el tipus de pa que es podia vendre.

Cada hostel estava dividit en diferents cases que complien una funció diferent, motiu pel qual eren de gran utilitat a l'exèrcit que hi acampà.

Què s'hi podia trobar, en un hostel?

A banda d'acollir viatgers, hi havia gent pobre que hi vivia de forma permanent, en aquests llocs. A més a més, disposaven d'una taverna on es venia vi, licors i aiguardent: un bon negoci. També hi havia una fleca a la Bordeta on es podia adquirir un pa blanc de millor qualitat que el que es podia fer a casa.

La parròquia

El mossèn

Durant el període de la guerra era rector de Santa Eulàlia de Mèrida en Josep Carreras. La feina que feia en cerimònies religioses es veié afectada per les destrosses de l'exèrcit, però, tot i així, la continuà desenvolupant.

El rector també s'encarregava de gestionar tots els censos vinculats a la parròquia, motiu pel qual moltes vegades tenia picabaralles amb altres mossens pels diners que ell creia que li corresponien. Molts d'aquests conflictes també estaven relacionats amb els límits de la mateixa parròquia amb el Prat, el port, Sarrià o Sants. A tall anecdòtic, a principis del segle XVIII trobem un cas d'excomunicació d'un pagès, Jaume Cels, que sembla que no anava a missa, ni combregava ni es confessava, motius pels quals s'arribà a aquesta decisió.

Altres funcions de la parròquia

A part de les cerimònies litúrgiques, de les quals ens ha quedat gran quantitat de documentació relativa (com els batejos), a la parròquia s'hi feien tot un seguit d'actes de caràcter notarial,

Vista de l'Església de Santa Eulàlia de Mèrida
Anterior a 1936

essencials per a la població, que així no s'havia de desplaçar fins a Barcelona. Aquest seria el cas dels testaments o els capítols matrimonials, que, a més, ens faciliten informació valuósíssima de com vivia la gent.

El Comú o Universitat

Qui en formava part?

El Comú era el govern local i en depenien multitud de càrrecs i despeses. Ja sabem que molts dels seus papers es perderen durant la guerra, però sortosament se n'han conservat alguns. Estava format per 15 homes propietaris i caps de família, entre ells un clavari, un mostassaf o oïdor de comptes i un capità del sacramental. El seu càrrec durava tres anys, i l'hostaler, el taverner i el triqueter no tenien dret a formar-ne part.

Per exemple, el sou del mestre, de l'organista o de l'hostaler depenia directament del Comú. Posteriorment, el campaner i el que s'encarregava del rellotge estaven a sou del Comú. També s'encarregaven de les despeses de transport de malalts a l'Hospital General de Barcelona.

Recaptació

Durant la guerra, les despeses es dispararen, ja que també havien de proporcionar els diners o materials que en Fornaguera els reclamava. Posteriorment també s'assumiren les reformes de l'hostal de la Bordeta, que havia quedat molt malmès.

Entre totes les despeses, però, destaca un costum que sembla molt arrelat: l'entrega d'una capa a tots els regidors, que segons ells mateixos diuen, se'ls proporcionava des de temps antiquíssims. S'els dona.

El Conveni de L'Hospitalet

Transcripció

"Acuerdo y combención écha para la execución del tratado de evaquación de la Cataluña y Yslas de Mallorca y Ybiza, acordado en Utrecht el Día Catorze de Marzo de este Año, entre los sres. Conde de Kinigsegg, y Marqués de Ceva Grimaldi, diputados para este efecto, por los sres. Mariscal Conde de Starhemberg y Duque de Populi, comandantes en xeffe de las tropas de una y otra parte; con yntervención de los sres. Thomas Swanton y Antonio Wescombe diputados por el sr. Almirante Jennings.

1º La cessación de Armas empezará en Día primero de Jullio de este pressente Año, assí por Mar como por tierra.

2º Quince Días despues (és a decir) el quince de Jullio, se entregará a Barcelona, y se retendrá a Tarragona la Potencia que evaqua, con el distrito competente y correspondiente a la subsistencia de las tropas que quedasen: Y en caso de yntervenir alguna dificultad sobre la entrega de Barcelona (aunque no se supone) se entregará a Tarragona, y se retendrá a Barcelona con el distrito competente y correspondiente, ala subsistencia de las tropas que quedasen.

3º Despues de haverse evaquado una de las dichas Plazas, sea Barcelona o Tarragona, se executara lo mismo con las demas segun expressa el tratado.

4º Se evaquará assimismo las Yslas de Mallorca y Ybiza conforme refiere el tratado.

5º Por lo que mira ala Arttillería se executará como lo expressa el tratado, nombrando comissarios de una y otra parte para su execución: pero, no obstante se podrá hacer una compensación de las Piezas, Morteros y ynstrumentos de Guerra, que se hallaran en las Plazas y puestos de las montañas, pertenecientes ala Potencia que sale, con otras Piezas, Morteros y ynstrumentos de Guerra que se Hallaran en las Plazas marítimas, o en cercanías del Mar, pertenecientes a la Potencia que entra para facilitar de esta forma el embarco.

6º Será permitido á todas las Familias y Personas refugiadas en Barcelona (lo demas de Cataluña) y Yslas de Mallorca y Ybiza, de qualquiera nación, exercicio, distinción y calidad que sean, el quedarse con toda seguridad en los parages donde al pressente se hallan; y á todas y todos los que quisiesen seguir, la Potencia que hace la evaquación seles habrá de dar Passaportes competentes para la seguridad de su viage (y discurso de éll tanto por Mar como por tierra) siempre y quando hallen comodidad de hacerle para lttalia.

Nota: en este Artículo no convino el Rey en quanto a las familias Castellanas y Valencias y Aragoneses expresando que nunca avia venido ni vendría SSM en esto ni tal cosa estaba capitulada en el tratado de Utrecht y mandó se diesse a entender assí al Marischal de Staremborg, y que tampoco el sr. Duque de Popoli lo permitiese a quien se previno de ello.

7º Las tropas que están baxo las órdenes del Sr. Duque de Populi podrán ponerse en marcha siempre que lo juzgue á proposito, para ponerse en posesión de una delas Plazas que se Señalare; pero bien entendido que no se han de acercar á Barcelona, ni Tarragona, antes del termino señalado y combenido, para dar una de dichas dos Plazas.

8º Todo lo demas se executará y cumplirá con toda buena feé por una y otra parte, én la conformidad que expressa él tratado.

9º En caso de que los Communes y Brazos de Barcelona y Cataluña, quisiésen diputar una ó mas Personas de sus cuerpos se les dará Passaporte, luego que le pidan, para hir a verse con el sr. Duque de Populi, y ésto mismo se executará con todas las Personas y Familias refugiadas en Cataluña y de las Yslas de Mallorca y Ybiza.

10º El embarco de las tropas se executará por los parages que el sr Almirante Jennings, tubiere á proposito, aunque sea ala vista de las Plazas ocupadas.

11º Haviendose propuesto al sr. Marques Grimaldi, de que en caso yntervenga alguna dificultad, para la entrega de Barcelona, y que también se hallen dificultades, para quedarse en ella (ó sus cercanias las tropas remanentes despues del primer embarco) puedan ponerse las mismas en Ostalrich y Blanes, con el distrito combeniente asu comodidad y subsistencia, y no haviendo combenido dicho sr Marques; se remite el sr Mariscal, Conde de Starhemberg, alo que decidiere él sr Duque de Populi mismo, pues declara dicho sr Mariscal no tener otro fin en esto, que la mayor seguridad de sus tropas.

Nota: En este Artículo que esta condizional convino S Mag. por no hallar inconveniente en su practica y assí se previno al sr. Duque de Popoli. Hecho en Ospitalet al veinte y dos de Junio de Mill settecientos y treze. Firmen: El Conde de Kinisegg. Wescombe. T. Swanson. Grimaldi."

CRÈDITS

Documentació i comissariat

Clara Jáuregui
Carles Serret

Coordinació general

Josep Maria Solias

Préstec del conveni original

Archivo General de Simancas
Ministerio de Educación y Cultura

Préstec d'objectes i documentació

Museu Palau Mercader
Ajuntament de Cornellà de Llobregat
Arxiu Parroquial de Santa Eulàlia de Mèrida
Arxiu Municipal de L'Hospitalet

Disseny de l'exposició

Óscar Bestué

Disseny del fullató

Servei d'Imatge Corporativa
i Relacions Externes de
l'Ajuntament de L'Hospitalet

Restauració

Gonzalo Sanz Goicoechea

Transports

Feltre

Assegurances

Hiscox

Mobiliari

Equiro equipment

Impressió mural

Reproduccions Sabaté

Equips tècnics del Museu de L'Hospitalet

Jordi Piera
Paco Luque
Agustí Castellano
Merche Marcos
Carmen Martín
Jacint Aicart
Oriol Vaca

Amb el suport de

Diputació de Barcelona
Generalitat de Catalunya

Museu de L'Hospitalet
L'Harmonia. Espai d'art

Plaça de Josep Bordonau i Balaguer, 6
Telèfon: 93 338 13 96
Fax: 93 260 04 66
cultura.museu@l-h.cat
www.museul-h.cat

Horari de visita de les exposicions:

De dimarts a divendres, de 17 a 20 h
Els dissabtes i diumenges, d'11 a 14 h
Els dilluns i festius, tancat

Entrada gratuïta

Amb el suport de:

Generalitat
de Catalunya

Diputació
de Barcelona